

סיכום פעילות חינוך סביבתי והסברה בפארק הקישון, שנה"ל תשע"ב

רשות נחל הקישון

מזה מספר שנים פועלת **רשות נחל הקישון** לשיקום ופיתוח מורדות נחל הקישון תחת עקרונות הקיימות, במטרה להפוך את אזור הנחל שסבל במשך עשרות שנים מזיהום כבד והזנחה, ממפגע סביבתי ותברואתי, לפארק ציבורי רחב ידיים לרווחת תושבי הצפון והציבור כולו, בו מערכת אקולוגית ייחודית משגשגת. מימוש תהליך השיקום, שעדיין נמצא בעיצומו, תלוי רבות בשיתוף פעולה מצד הרשויות, גורמים פעילים בסביבת הנחל והציבור הרחב.

במטרה להגביר את מודעות הציבור לתהליך השיקום של הנחל ולעודד פעילות פנאי בפארק הקישון, יוזמת ומובילה רשות נחל הקישון שיתופי פעולה עם גורמים וארגונים נוספים במחוז: המשרד להגנת הסביבה, איגוד ערים מפרץ חיפה להגנת הסביבה, עיריית חיפה, החברה להגנת הטבע ועוד.

שותפויות אלה מקדמות פעילויות חינוך, הסברה ופנאי בשטחים הפתוחים שלאורך הנחל, במסגרות פורמאליות ובלתי פורמאליות מגוונות. הפעילויות מיועדות לציבור הרחב ופונות למגוון קהלים: ילדי הגיל הרך, תלמידים, צוותי הוראה, סטודנטים, משפחות, אזרחים ותיקים צוותים מקצועיים ועוד.

לאור היכרות ושותפות רבת שנים, בחרה רשות נחל הקישון **בחברה להגנת הטבע** כזרועה ביצועית לחלק ניכר מפעילויות החינוך וההסברה בהובלתה לצורך קידום מודעות ציבורית לתהליך שיקום הנחל.

החברה להגנת הטבע הנה העמותה הותיקה והגדולה ביותר בישראל, הפועלת לקידום מודעות, אקטיביזם וחינוך לאהבת הטבע, הסביבה והארץ. מערך החינוך הסביבתי של החברה להגנת הטבע פועל כבר למעלה מעשור בכל רחבי הארץ בהצלחה מרובה, ואף זכה בשנת 2010 בפרס המצוינות מטעם השר להגנת הסביבה תחת הכותרת: "ילדים מובילים שינוי".

החברה להגנת הטבע מאמינה שחינוך לערכי מנהיגות, לצד הבנת יחסי הגומלין בין האדם לסביבתו, הנם בעלי חשיבות מכרעת בתהליך הובלת שינוי ממשי, אישי וחברתי. לשם כך פותחו תוכניות ייחודיות לקידום מנהיגות סביבתית המיועדות לתלמידים. החברה להגנת הטבע רואה בפיתוח כישורי מנהיגות סביבתית חלק משמעותי בפיתוח אישיותו של התלמיד כאדם חושב, אחראי, אוהב ומכבד את הסובב אותו, הפועל למען הקהילה בסביבתו הקרובה, במטרה להרחיב את מעגלי ההשפעה במשך הזמן. להלן סיכום מגוון הפעילויות מטעם רשות נחל הקישון ובהובלת החברה להגנת הטבע שנערכו ב שנה"ל תשע"ב:

מערך הסברה על נחל הקישון ותהליך שיקומו במסגרת בתי הספר

מזה שנה השנייה מעבירים מדריכים הרצאות חווייתיות, המלוות בהפעלות, תמונות וסרטונים, בנושא נחל הקישון ותהליך שיקומו. ההרצאות מתקיימות בבתי ספר יסודיים, חטה"ב ותיכונים, במגזר היהודי והערבי כאחד. מטרת ההרצאות להביא לידי התלמידים ידע היסטורי אודות אתר הטבע המקומי, לעורר מודעות בקרבם להיבטים הסביבתיים של שיקום נחלים בכלל ונחל הקישון בפרט, כמו גם עידוד תושבי האזור לשימוש בפנינת הטבע הבלתי מוכרת הנמצאת במרחב מחייתם.

במסגרת המפגשים מוצגת ההיסטוריה של הנחל, התמורות שחלו בתפישות השימור הסביבתי לאורך התקופות, והיבטים אקולוגיים: מגוון ביולוגי והשפעתו של זיהום סביבתי, תהליך שיקום הנחל, התמודדות עם דילמת שימור מול פיתוח ועוד.

בשנה"ל תשע"ב התקיימו מפגשים בלמעלה מ-40 כתות בכ-30 מוסדות חינוך שונים, מתוכם 8 חטה"ב / תיכון ו-5 בתי"ס במגזר הערבי. מבין בתיה"ס שהשתתפו בתכנית: "ראס עלי" (ראס עלי), "ביאליק" (קריית ביאליק), "רבין" (קריית ים), "עין הים" (חיפה), "זיכרון יוסף" (חיפה), "הרצל" (חיפה), "ביה"ס הטכני של חיל האוויר" (חיפה), "חוגים" (חיפה), "אחמדיה" (חיפה), "שיזף" (חיפה), "אמירים" (קריית ים), "אלמוגים" (קריית ים), "בית יהושע" (נשר), "נרקיסים" (קריית טבעון), "אורט כרמל" (חיפה), "אורט דפנה" (קריית ביאליק), "תל-חי" (חיפה), "ליאו-בק" (חיפה), "רמות" (חיפה), "פיכמן" (חיפה), "עלייה" (חיפה), "בן-גוריון" (חיפה), "התיכון האורתודוקסי" (חיפה), "ביה"ס הריאלי" (חיפה).

בי"ס "חופית", חיפה.

בי"ס "הבונים", חיפה.

בי"ס "בן גוריון", חיפה.

סיורים מודרכים לקבוצות מאורגנות לאורך הנחל

במהלך השנה התקיימו למעלה מעשרה סיורים מודרכים לקבוצות מאורגנות במקדים שונים לאורך הנחל. בין הקבוצות שהשתתפו: "תעשיידע – מייסודה של התאחדות התעשיינים", סטודנטים ב"המכללה הערבית", סטודנטים ב"קמפוס ירוק" של אוניברסיטת חיפה, תלמידי מגמת מדעי הסביבה מהמוסד החינוכי "בית ירח", תלמידי בתי"ס במחוז ועוד. סה"כ מעל 150 בני אדם נחשפו לנחל במסגרת זו.

סיור "המכללה הערבית".

יום סיור לקבוצות תלמידים מבתי"ס "אחמדיה", "חוגים" ו-"תיכון קרית חיים".

אירועים קהילתיים בפארק מורד הקישון

במהלך השנה התקיימו שני אירועים קהילתיים פתוחים לציבור הרחב בפארק מורד הקישון:

1. **חג האביב בפארק הקישון**, שהתקיים בחוה"מ פסח. באירוע נערכו סיורים לקבוצות רב-גילאיות; סדנת צפרות וטיבוע לכל המשפחה בהנחיית הצפר הוותיק שי אגמון; מופע "טבעטרון" לילדים שכלל המחזת הסיפור "הנחל הנדיב", כולל איפור לילדים המשתתפים ועוד. לארוע הגיעו עשרות משפחות.
2. **קבלת שבת בפארק הקישון**, נערכה במהלך חודש יוני, בה השתתפו בין היתר חניכי חוגי הטבע של החלה"ט ובני משפחותיהם. האירוע כלל סיורים מודרכים וסדנת צפרות כמיטב המסורת, סדנת תיפוף בטבע ופינות הפעלה לילדים. את האירוע סיכם טקס קבלת שבת קהילתי אלטרנטיבי בהנחיית הגב' אילנה אבו גולן, מהמרכז ליהדות מתקדמת במוסד החינוכי ליאו-בק", חיפה. לארוע הגיעו עשרות משפחות.

טבעטרון – אירוע האביב

סדנאות צפרות וטיבוע

סדנת תיפוף בטבע

טקס קבלת שבת קהילתי

תכניות חינוכיות שנתיות לבתי"ס

במהלך שנה"ל תשע"ב התקיימו תהליכים חינוכיים שנתיים (עם אופק רב-שנתי) לאימוץ אתרים ספציפיים לאורך הנחל, במסגרת בתי"ס "הטכני של חיל האוויר" (חיפה) ו-"אורט דפנה" (קרית ביאליק). התכנית של ביה"ס הטכני היתה מועמדת בתחרות "הגלובוס הירוק" מטעם ארגון "חיים וסביבה" הארצי. סה"כ עסקו בנחל באופן מעמיק במסגרות אלה 7 כתות.

ביה"ס הטכני של חיל האוויר

תלמידי ביה"ס פעלו בשתי קבוצות אשר למדו על הנחל וסביבותיו: היסטוריה, אקולוגיה, תכניות פיתוח, איומים סביבתיים, תהליך השיקום וכד'. הפעילות כללה למידה פנים וחוץ כיתתית, כולל סיורים באזור הנחל והפארק. אחת הקבוצות עסקה בפיתוח מיומנויות חקר, ע"י חלוקה לתת-קבוצות אשר התמקדו בהיבטים שונים הנוגעים לנחל הקישון, עיון קבוצתי במקורות מידע רלוונטיים, דיון קבוצתי וסיכום המידע. בסיום תהליך החקר הציגו התלמידים את ממצאיהם בפני המליאה. בנוסף, התמקדה הקבוצה בהבנת חשיבותה של מנהיגות ואחריות סביבתית. כחלק מתהליך הלמידה וההתנסות יצאה הקבוצה לפעילות שיקום אקטיבית בשטח פארק הקישון, בליווי מקצועי של נציגי רשות נחל הקישון והחברה להגנת הטבע. הקבוצה השנייה בפרויקט התמקדה בפיתוח מיומנויות הנהגה והובלת שינוי בקהילה: למידה פנים וחוץ-כיתתית, סיורים באזור הנחל והפארק, סדנאות לפיתוח מיומנויות הנהגה אישיות וקבוצתיות, עמידה מול קהל והסברה, כל זאת במטרה להכשירם להיות מדריכי שטח באזור הנ"ל לקבוצות תלמידים מביה"ס, ואף מקרב הקהילה הרחבה.

למידה פנים כיתתית עם מדריכי החברה להגנת הטבע

תלמידים מרצים בפני המליאה בסיום פרויקט החקר

למידה חוץ כיתתית בשטח הפארק בליווי מומחים מטעם רשות נחל הקישון

פעילות שיקום אקטיבית בשטח הפארק המאוחד

תלמידי בית הספר הטכני מציגים את פעילותם ההתנדבותית בנחל הקישון בכנס הוקרה לנוער מתנדב לזכר אלעד ריבן ז"ל, מטעם המחלקה לחינוך חברתי ערכי באגף החינוך של עיריית חיפה (חיפה, פברואר 2012)

תלמידי התכנית עם השר להגנת הסביבה גלעד ארדן ומנכ"לית רשות נחל הקישון שרון נסים בכנס שיתוף ציבור על תוכנית שיקום הנחל (חיפה, 2012)

ביה"ס "אורט דפנה"

בתכנית השתתפו 5 קבוצות תלמידים, אשר כל אחת עברה תהליך בה התמקדה בהיבט מסוים של אימוץ נחל הגדורה, תוך התאמה למאפייני הקבוצה, וגיבוש עתודת נאמני נחל שתמשיך לפעול לאורך שנים בהובלת תלמידי ביה"ס ובליווי מדריכי החלה"ט. **כתה ט' 7 + ח' 3:** כבוגרי ביה"ס וכקבוצת מנהיגות קיימת (ט'7) וכעתודה לשנה"ל הבאה (ח'3) הוכשרו התלמידים להיות מדריכי שטח בגדורה. ביום השיא הבית-ספרי ידריכו חברי הקבוצה בליווי צוות ההדרכה של החלה"ט את חברי הקהילה באזור הנחל. **כתה ט' 1** (כתת PDD בתפקוד גבוה): הותאמה לקבוצה תכנית עשייה אקטיבית ומגע ישיר עם השטח. קבוצה זו מיועדת להיות קבוצת "נאמני נחל", אשר תפקידה לבצע פעילות שימור ושיקום באופן שוטף באזור הנחל. **כתה ח' 7:** גיבוש קבוצת מנהיגות ירוקה בית-ספרית היוצאת לקהילה. קבוצה זו תהווה בסיס למועצה ירוקה הממוקדת בהגברת המודעות הציבורית-קהילתית לנחל גדורה. **כתה ז' 4:** כצעירי ביה"ס, מהווים תלמידי כתות ז' את הבסיס לעתודת ההנהגה אשר תוביל שינוי בקהילה. קבוצה זו למדה את נושא התכנית ממגוון היבטים על מנת שתוכל להעביר את המידע בכתות ביה"ס.

פעילות ניטור מי הנחל

סיורים מודרכים לאורך אפיק הגדורה

תלמידים מאיישים עמדת הסברה לציבור (במסגרת יום שיא בית-ספרי)

תלמידים מדריכים סיור לתלמידים וחברי קהילה לאורך הגדורה

כנס הילדים והנוער, 2012

כנס הילדים והנוער של החברה להגנת הטבע הוא מסורת שתחילתה בשנת 2000, ומהווה במה לתהליך חינוכי מתמשך היוצר רצף נושאים הקשורים להתרחשויות האקטואליות בהיבטים חברתיים-סביבתיים. כנס זה מהווה שיא בתוכניות החינוך הסביבתי הארצית "ילדים מובילים שינוי" ..

בשנה זו התקיים הכנס בפארק נחל הקישון בשותפות עם רשות נחל קישון ואיגוד ערים חיפה לאיכות הסביבה תחת הכותרת "סביבה ובריאות"

כ-3000 תלמידים ומאות מורים ומלווים, יהודים וערבים, חילונים ודתיים, מכל רחבי הארץ, מקריית שמונה ועד אילת, השתתפו בארוע המרשים בו נכחו השר לאנרגיה ומים מר עוזי לנדאו, מנכ"ל החברה להגנת הטבע קושה פקמן ונציגי הגופים השותפים בכנס.

במסגרת התכנית השנתית למדו התלמידים המשתתפים בכנס על נחל הקישון ועל הקשר שבינו לבין הנושא השנתי. ביום הכנס השתתפו אלפי התלמידים בסירים שונים בטבע העירוני באזור חיפה והנחל, נהנו מהופעה מרכזית, ממתחם של תחנות הפעלה מטעם איגוד ערים להגנת הסביבה ומתחרות דגמי תוצרי התהליך החינוכי. לאירוע היה הד תקשורת. סה"כ נחשפו לנושא הקישון במסגרת זו אלפי אנשים מכל רחבי הארץ.

